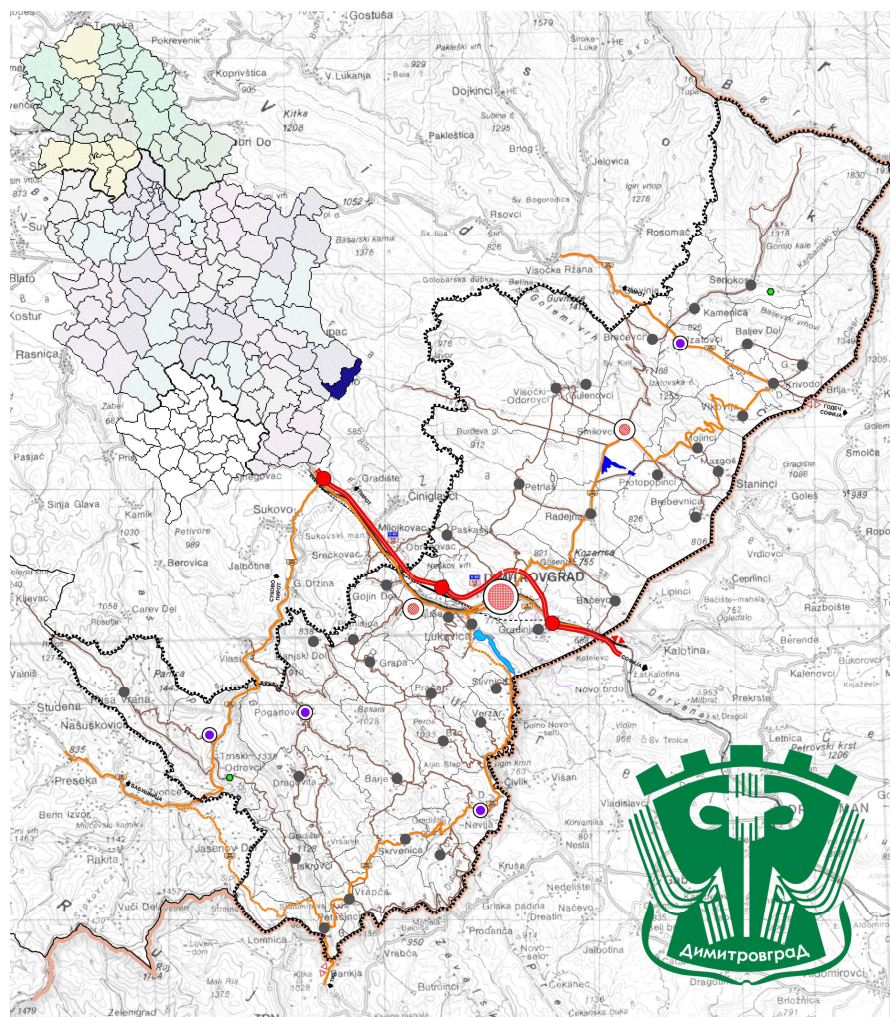

ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

ОПШТИНЕ ДИМИТРОВГРАД

- РАНИ ЈАВНИ УВИД -

Димитровград, 2018. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА.....	4
2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА	4
3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	9
3.1. Опис постојећег стања	9
3.2. Начин коришћења простора	18
4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	19
5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА.....	20
6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	21
7. ГРАФИЧКИ ПРИЛОГ	23

УВОД

Приступа се изради измена и допуна Просторног плана пштине Димитровград („Службени лист града Ниша”, број 62/12), (у даљем тексту: Просторни план), на основу Одлуке о измени и допуни просторног плана општине Димитровград („Службени лист града Ниша”, број 108/16) (у даљем тексту: Одлука).

Планирање, коришћење, уређење и заштита засниваће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14 и 145/14), Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), Правилнику о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 64/15) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије којима се уређује ова област.

Просторни план ће садржати детаљну разраду, као и правила уређења, грађења и коришћења.

Просторни план ће бити заснован на планској, студијској и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана ће чинити и Извештај о Стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Просторни план обухвата територију са 43 насељена места и 42 катастарске општине у површини од 483,25 km². Према Закону о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 129/07, 18/16 и 47/18) подручје општине Димитровград обухвата целе катастарске општине: Бањски Дол; Барје; Бачево; Било; Браћевци; Бребевица; Верзар; Височки Одоровци; Влковија; Врапча; Гојин Дол; Горња Невља; Горњи Криводол; Градиње; Грапа; Гуленовца; Димитровград; Доња Невља; Доњи Криводол; Драговита; Жељуша; Изатовци; Искровци; Каменица; Куса Врана; Лукавица; ; Мазгош; Мојинци; Паскашија - Петачинци; Паскашија - Петашници; Петрлаш; Планиница; Поганово; Прача; Протопопинци; Радејна; Сенокос; Скрвеница; Сливница; Смиловци; и Трнски Одоровци.

Северна граница подручја Просторног плана почиње на тремеђи општина Пирот, Димитровград (Република Србија) и Републике Бугарске, од ове тачке правцем југоистока државном границом између Републике Србије и Републике Бугарске, границом катастарске општине Сенокос.

Источна граница, наставља државном границом између Републике Србије и Републике Бугарске југозападним правцем, границама катастарских општина: Сенокос, Горњи Криводол, Доњи Криводол, Влковија, Мазгош, Бребевица, Бачево, Градиње, Лукавица, Сливница, Верзар, Било, Доња Невља и Горња Невља.

Јужна граница се протеже државном границом између Републике Србије и Републике Бугарске у правцу запада границом катастарских општина: Врапча и Петачинци.

Западна граница почиње на тремеђи општина Димитровград и Бабушница (Република Србија) и Републике Бугарске правцем северозапада између општина Димитровград и Бабушница границама катастарских општина: Петачинци, Искровци, Драговита, Трнски Одоровци и Куса Врана затим, правцем североистока између општина Димитровград и Пирот границом катастарских општина: Куса Врана, Трнски Одоровци, Поганово, Бањски Дол, Планиница, Гојин Дол, Паскашија, Петрлаш, Височки Одоровци, Гуленовци, Браћевци, Каменица и Сенокос до почетне тачке описа.

2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

Просторни план Републике Србије 2010 – 2020. („Службени гласник РС“, бр. 88/10), у даљем тексту: „ППРС“, као највиши стратешки развојни документ доноси дугорочну основу организације, уређења и коришћења простора Републике Србије. Према њему је Општина Димитровград сврстана у појасу интензивног развоја 3. Мораве ка коридору Х, док је у моделу функционалних урбаних подручја Србије, у даљем тексту: „ФУП-ова“, развој Димитровграда се одвија у саставу ФУП-а Пирота као центра регионалног значаја.

У складу са концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, Општина Димитровград је сврстана у кластер југоисточне Србије, тако да северни део општине припада дестинацији са целогодишњом понудом „Стара планина“, док је остали део њене територије је категорисан секундарним туристичким простором. За подручје Плана као стратешки приоритети издвајају се: изградња аутопута Ниш - граница са Бугарском (Коридор Хс) у дужини од 85,5 km, формирање двоколосечних пруга „високе перформансе“, електрификација пруге Ниш - Димитровград (ремонт постојеће пруге, електрификација, савремена СС и ТК постројења) и изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград.

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа („Службени гласник РС“, бр. 1/13), у даљем тексту: „Регионални просторни план“ представља и основ за рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора, заштиту природних и културних добара, животне средине. С обзиром на то да је основни циљ регионалних просторних планова да идентификују развојне потенцијале и одреде стратешке приоритете на подручју региона, као нарочито битна издвојиће се планска решења која је овај план донео на територији Општине Димитровград, а посебно у области привреде, туризма и инфраструктуре.

У области развоја привредних капацитета посебан значај ће имати изградња транспортног логистичког центра у Димитровграду, Технолошког парка Белеш, складишно-стоваришних зона и др. У циљу унапређења туристичке понуде од посебног је значаја комплетирање и интеграција постојеће понуде у оквиру Парка природе „Стара планина“ и градских туристичких центра уз изградњу и уређење нових садржаја понуде у простору. Најзначајнији нови садржаји у обухвату Плана биће скијалиште „Стара планина“ (део сектора „Топли До“ и „Сенокос-Сребна Глава“) и Туристичког центра „Сенокос“.

Главна туристичка понуда рејона биће организована у следећим комплексима-дестинацијама и местима:

- туристички к-д П-1 Стара планина (југ) око градског туристичког центра Пирот и општинског центра Димитровград (у оба центра к-д се преклапа са к-д П-2), са Парком природе Стара планина, Видличем, Завојским језером, Смиловачким језерима и др.;
- туристички к-д П-2 око центара Пирот и Димитровград (где се преклапа са к-д П-1) и општинског центра Бабушница (где се преклапа са к-д Н-1), са Звоначком Бањом, клисуром Јерме и др.

Подручјем Регионалног просторног плана у целисти је захваћен Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 83/03, 41/06 и 86/09) и примењује се у целисти.

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09 и 96/17), у даљем тексту: „Просторни план инфраструктурног коридора“, утврђује планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту простора, као и изградњу, реконструкцију и функционисање магистралних и регионалних инфраструктурних система. Просторним планом инфраструктурног коридора се предвиђа:

- Изградња ауто-пута Е-80 Ниш – граница Бугарске;
- Изградња пратећег алтернативног путног правца аутопута Е-80 (без наплате путарине);
- Изградња, реконструкција, модернизација и рехабилитација путног правца 244 у зони планираних акумулација Трнски Одровци и Лукавица;
- Резервација коридора за изградњу двоколосечне и електрифициране пруге са брзином вожње од 160 km/h Ниш-Димитровград дужине од око 95 km, ширине 435 m (обухвата труп пруге ширине 35 m, заштитни појас са обе стране пруге од по 200 m);
- Електрифицирање пруге Ниш-Пирот-граница са Републиком Бугарском (Е-70);
- Изградња магистралног гасовода Ниш–Димитровград (граница Бугарске);
- Изградња продуктовода за транспорт нафте и нафтних деривата у коридору постојећег магистралног гасовода МГ-09 и планираног магистралног гасовода МГ-10
- Постављање оптичког кабла;

- Постављање коаксијалног кабла;
- Изградња далеководна напонских нивоа 400 kV, 220 kV и 110 kV ка Крушевцу, Крагујевцу, Бору, Софији, Лесковцу и Косову;
- Уређење корита реке Нишаве од Димитровграда до границе са Републиком Бугарском;
- Повећање опремљености и функционалности постојећег граничног прелаза са Републиком Бугарском „Градина“ и изградња нових „Петачинци“ и „Криводол“

Овим планом је утврђен коридор ауто-пута дужине од око 105,4 km и ширине од 700 m, изузев на подручјима генералних урбанистичких планова градова Ниша и Пирота и планова генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и Црвене Реке, где је ширине око 200 m. У коридору аутопута се резервише простор оријентационе ширине 70 m за аутопутно земљиште (појас ауто-пута), изузев на подручјима: генералних урбанистичких планова градова Ниша и Пирота и планова генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и Црвене Реке, где је ширине око 50 m. Ширина аутопутног земљишта утврђује се регулационом разрадом и креће се од 70 m до 150 m, у складу са променом профила државног пута.

Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16), у даљем тексту: „Просторни план магистралног гасовода“, утврђује изградњу магистралног гасовода од Ниша до Димитровграда и дефинише посебне појасеве у режиме заштите гасовода и објеката у функцији гасовода. Планским решењем утврђен је енергетски коридор магистралног гасовода у укупној ширини од 400 m, односно по 200 m са обе стране осе цевовода. Граница детаљне регулације обухвата појас уже заштите магистралног гасовода у укупној ширини од 60 m, као и површине за надземне објекте који су саставни део гасовода и пратећу инфраструктуру.

У оквиру енергетског коридора утврђују се следећи појасеви/зоне заштите који се успостављају се по завршетку изградње гасовода:

- Појас непосредне заштите који обухвата експлоатациони појас цевовода укупне ширине 15 m (по 7,5 m са обе стране осе цевовода) и зону опасности од експлозије минималне ширине 3 m око објеката који представљају саставни део гасовода;
- Појас уже заштите који се успоставља између појаса непосредне заштите и појаса шире заштите укупне ширине 60 m (по 30 m са обе стране осе цевовода) и појас одговарајуће ширине око објеката који представљају саставни део гасовода;
- Појас шире заштите између спољне границе појаса уже заштите и енергетског коридора.

Режими коришћења и уређења зона заштите гасовода у енергетском коридору су:

- У појасу непосредне заштите могу се градити само објекти који су у функцији гасовода, док се сви постојећи супраструктурни објекти и део инфраструктуре која угрожава безбедност и поуздан рад гасовода се уклањају/измештају. Не смеју се изводити радови и друге активности (постављање трансформаторских и пумпних станица, подземних и надземних резервоара, сталних камп места, возила за камповање, контејнера, складишта силиране хране и тешко-транспортних материјала, као и постављање оградe са темељом и сл.) изузев пољопривредних радова до дубине до 0,5 m без писменог одобрења управљача инфраструктурног

- система. Не сме се садити дрвеће и растиње чији корен досеже дубину од 1 m, односно за које је потребна обрада земљишта дубље од 0,5 m;
- У појасу уже заштите забрањена је изградња објеката и других јавних површина који подразумевају трајни или привремени боравак људи. Постојећа путна и друга инфраструктура се задржава као стечено стање уз могућност усаглашавања/измештања, што се решава кроз пројектну документацију гасовода и уз сарадњу са власником/управљачем предметне инфраструктуре. Изградња нове путне и друге инфраструктуре је могућа, уз обезбеђење сарадње са управљачем гасовода;
 - У појасу шире заштите дозвољена је реконструкција, адаптација и санација постојећих објеката, као и изградња путне и друге инфраструктуре. Није могуће вршити промену класе локације која се дефинише као постојеће стање. Изградња надземних објеката, инфраструктурних и комуналних система је могућа уз обавезну процену могуће угрожености. У свему осталом спроводе се урбанистички планови и просторни планови.

Основни критеријум за дефинисање правила уређења и грађења по појасима заштите гасовода јесте густина насељености, која се утврђује на основу постојеће изграђености простора у функцији становања и боравка људи и одређује се у обухвату заштитног појаса гасовода (ширине 200 m обострано од осе гасовода) у дужини појаса гасовода од 1 km.

Према критеријуму густине насељености, дефинишу се следеће класе локације:

- 1) Класа локације I – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази до шест стамбених зграда нижих од четири спрата;
- 2) Класа локације II – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази више од шест, а мање од 28 стамбених зграда нижих од четири спрата;
- 3) Класа локације III – појас гасовода у којем се на јединици дужине налази 28 или више стамбених зграда нижих од 4 спрата, или на коме се налазе пословне, индустријске, услужне, школске, здравствене и сличне зграде и јавне површине (игралишта, шеталишта, рекреациони терени, отворене позорнице, спортски терени, сајмишта, паркови и др.), на којима се трајно или повремено задржава више од 20 људи, а налазе се на удаљености мањој од 100 m од осе гасовода;
- 4) Класа локације IV – појас гасовода у којем на јединици дужине преовлађују четвороспратне или вишеспратне зграде.

За објекте који су саставни делови гасовода и у његовој су у складу са Правилником о условима за несметан и безбедан транспорт природног гаса гасоводима притиска већег од 16 bar, или прорачуном у складу са домаћим стандардима функцији дефинисане су три зоне опасности од експлозије. У зонама опасности од експлозије не смеју се налазити материје и уређаји који могу проузроковати пожар и омогућити његово ширење, и сви радови се морају изводити у складу са важећом законском регулативом.

Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС“, бр. 115/08) регулише коришћење и заштиту простора посебних природних и туристичких вредности. На планском подручју захвата целе Катастарске Општине: Баљев Дол, Браћевци, Влковија, Горњи Криводол, Доњи Криводол, Изатовци, Каменица и Сенокос. За успостављане зоне заштите утврђују се режими заштите и коришћења.

На подручју са I степеном заштите забрањено је коришћење природних богатстава и друге активности, осим научних истраживања, организоване едукације и ограничене презентације. Изузетно, у случају пожара, пренамножавања штетних

инсеката и других екстерних непогода могу се предузети одговарајуће заштитне или санационе радње на основу меродавних докумената и посебних протокола донетих и утврђених у складу са законом.

На подручју са II степеном заштите успоставља се ограничено и контролисано коришћење природних богатстава. Забрањује се формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробља, закопавање угинуле стоке, испуштање опасних и штетних материја, експлоатација минералних сировина (са изузетком привремених позајмишта грађевинског и другог камена за локалне потребе), као и вршење других радњи које могу угрозити вредности Парка природе. Активности у простору могу се обављати у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности. Искључује се изградња осим планске и контролисане градње за потребе:

- 1) Изградње алпског и нордијског скијалишта (ски-стаза, ски-полигона, ски-путева, ски-рута, ски-лифтова, жичара, сервисних објекта скијалишта, снежне и сервисне механизације, сервисних путева, сопствених енергетских објеката, миниакумулација и објеката за оснежавање, противпожарних објеката, приступних путева и паркинга на улазима у скијалиште, објеката за обављање делатности на скијалишту, за предах скијаша и санитарно-хигијенске потребе, пратећих инфраструктурних мреже и др.), сноуборд стаза и паркова, голф и других спортско-рекреативних терена;
- 2) Уређења излетничких, риболовних, планинарских, јахачких, бициклистичких и других стаза, уз постављање информативних пунктова, маркирање стаза, изградњу мањих објеката за предах туриста, посматрање природних вредности, едукативне функције (одморишта, видиковци, еко-учионице на отвореном, надстрешнице за склањање од невремена) који се граде као рустични објекти;
- 3) Изградње и реконструкције саобраћајне и техничке инфраструктуре ради повезивања, опремања и ревитализације сеоских насеља, туристичког ризорта и туристичких центара и насеља у III зони, као и ради повезивања алпских и нордијских скијалишта;
- 4) Реконструкције постојећих објеката супраструктуре у функцији електропривреде, шумарства и водопривреде, као и градње и реконструкције стамбених и пољопривредних објеката сеоских домаћинстава у оквиру постојећих грађевинских парцела, уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и елиминисања отпадних вода.

На подручју са III степеном заштите осим планског уређења и комуналног опремања постојећих насеља, предвиђа се и планска изградња туристичког ризорта, туристичких центара, насеља, туристичко-рекреативне и друге техничке инфраструктуре (алпског и нордијског скијалишта, сноуборд стаза и паркова, голф терена и других спортско-рекреативних терена), као и ограничено коришћење минералних сировина, развој шумарства, сточарства и других грана пољопривреде, лов и спортски риболов и други видови одрживог развоја засновани на водећим принципима заштите природе и животне средине.

На територији општине Димитровград планирани су: туристички центар Сенокос, туристичка села, сектор алпског скијалишта и др., Специфичне туристичке функције су предвиђене за Димитровград као општински центар и насеље са туристичким функцијама, затим села Сенокос и Каменица као туристичка села и села Изатовци (центар заједнице села), Браћевци, Баљевдол, Горњи Криводол и Доњи Криводол као села у функцији туризма.

Овим планом је предвиђена изградња кабинско-гондолске жичаре у оквиру туристичког центра „Сенокос-Сребрна Глава“ дужине од око 3.000 m и мањег спортско-туристичког аеродрома у селу Смиловци уз одговарајући број хелидрома у близини туристичког ризорта и туристичких центара. Предвиђена је и изградња локалног пута од села Сенокос до туристичког центра „Сенокос 2“ у дужини од 2,7 km и деонице на путном правцу II реда Р-121 од села Доњи Криводол до границе са Републиком Бугарском у дужини око 1,8 km.

Евакуације и пречишћавања комуналних отпадних вода вршиће се путем сепаратног гравитационог система Сенокос - Каменица (у сливу Воденичке реке) од туристичког центра „Сенокос 2“ (1000 m н.в.), преко туристичког села Сенокос све до туристичког села Каменица, испод ког се планира ППОВ (800 m н.в.) и на овај систем ће се прикључити посебан систем за евакуацију отпадних вода из правца туристичког насеља „Сенокос 1“, код туристичког села Сенокос, као и посебних малих система са ППОВ за села у функцији туризма Изатовци, Браћевци и за планирани гранични прелаз Доњи Криводол (у сливу Височице).

Нацрт просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Јерма“, регулише заштиту природе и природних и културних вредности на простору заштићеног подручја I категорије од изузетног међународног и националног значаја, Специјалног резервата природе „Јерма“. На планском подручју овај план захвата целе катастарске општине Врапча, Драговита, Искровци, Куса Врана, Петаћинци, Поганово, Скрвеница и Трнски Одоровци.

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

3.1. Опис постојећег стања

Рељеф планског подручја се може груписати у пет просторних целина: (1) Знепоље са долином Јерме; (2) Бурел; (3) Понишавље; (4) Видлич са Забрђем и (5) Горњи Висок. Дејством ендегених и егзогених сила су на планском подручју створени врло разноврсни и бројни тектонски, абразиони, флувијални, денудациони, крашки, па чак и глацијални облици рељефа. Главне црте рељефа дала су тектонска збивања која су се дешавала у централном и западном делу Балкана.

Читаво подручје је састављено од најразноврсније *геолошке грађе*. Квартарне насlage су представљене дилувијалним и алувијалним творевинама (речни шљунак, песак, муљ и песковита глина).

Захваљујући сложености рељефа, геолошке грађе, климе, вегетације, хидрографских особина и утицаја других педогенетских фактора, на малом простору су се формирали разноврсни генетски *типови земљишта*. Теренским и лабораторијским испитивањима установљена су следећа земљишта: смонице, деградиране смонице, пароподзол (на равном терену Одоровског поља), ливадско земљиште (у Одоровском пољу поред водотока), минерално барске земљиште (на најнижим деловима Одоровског поља, који преко целе године пате од претераног влажења), смеђе рудо земљиште на кречњаку, смеђе земљиште на пешчарима, црвено рудо земљиште или црвеница на кречњацима (у карсту Тепоша и Видлича и у карсним депресијама Радејне и Петрлаша), делувијум (подножје Видлича) и скелетоидно земљиште.

У *сеизмолошком погледу*, највећи део простора припада терену који се у сеизмичкој карти Завода за сеизмолошка истраживања Србије за повратни период од 100 година, сврстава у VII^о Меркалијеве скале.

На планском подручју се углавном испољава умерено-континентални климатски тип. *Климатске прилике* условљене су пространством и правцем пружања речних долина Нишаве, Јерме, Луковичке реке и Височице и правцем пружања високих планинских гребена Старе, Влашке, Гребен планине и Видлича. Према подацима Републичког хидрометеоролошког завода на подручју општине Димитровград (1991-2005. год.) средња годишња температура ваздуха износи 10°C. Најхладнији месец је јануар са средњом месечном температуром од 0,6°C, а најтоплији месец је јул са 20,3°C. Релативна влажност ваздуха се креће до 72%, док просечна облачност износи 54%. Годишњи pluвиометријски режим је повољан са висином падавина од 609,6 mm. Најкишовитија годишња доба су лето и јесен, док су зима и пролеће годишња доба са најмањом количином падавина. Ветар је веома важан елемент поднебља овог подручја јер утиче на температуру ваздуха, његову влажност, испаравање и количину падавина. Изразито доминирају ветрови из југоисточног, источног и североисточног правца, док ветрови са запада дувају углавном само јула и августа месеца.

Највећи *водотоци* планског подручја су Нишава, Лукавачка (Габерска) река са притокама Гоиндолски и Жељушки поток и Беле воде, део Јерме са изразито бујичном левом притоком Кусовранским потоком и десним притокама Погановски и Кошиндолски (Боботан) поток и Височице са десном притоком Каменичком реком. На основу Уредбе о категоризацији водотока (Сл. гласник СРС, бр.5/68), водотоци на територији општине сврстани су у следеће класе: река Нишава: од бугарске границе до Димитровграда – II класа; од Димитровграда до ушћа Темске – IIб класа; река Јерма, од бугарске границе до ушћа у Нишаву - II класа; и река Височица, од изворишта до ушћа у Темску – I класа.

Планинско подручје је насељено *дивљом фауном* која је интересантна за развој ловног туризма: дивљач високог лова - срна, јелен, дивља свиња; дивљач ниског лова - зец; перната дивљач - јаребица, препелица, дивљи голубови. Од остале дивљачи присутни су: вук, лисица, јазавац, куна, твор, веверица, рис, шакал, риђи мишар, ласица, пух, а од пернате јастреб, орао, сива врана, гавран, креја, сова и др. У водама Нишаве, Јерме и Лукавачке реке најчешће рибе су кркуша, клен, мрена, скобаљ, пастрмка, док у порибљеним језерима Сават I и II има шарана, штуче, сома, црвенперке, бодорке, америчког сомића, караша и друге рибе. Најраспрострањеније птице су врабац, сеница, славуј, гугутка, сова, сојка, детлић, врана, сврака, гавран, кос, дрозд; од птица грабљивица - јастреб, соко, орао; а од птица селица - рода, чапља, ждрал, ластва, кукавица.

Минералне сировине различитих врста забележене су основним и детаљним геолошким истраживањима у појединим локалитетима чији је основни циљ био да се реши регионална геолошка структурно тектонска грађа терена. Заступљене су минералне сировине из групе метала (руде олова и цинка, оолитне руде гвожђа, руде бакра, боксит), из групе неметала (техничко-грађевински камен, архитектонско-грађевински камен, ватросталне и керамичке глине), из групе енергентских сировина (уран, угаљ). На подручју Општине са аспекта могућности проналажења економски интересантних појава високоперспективне сировине су: кречњак као техничко-грађевински камен у лежишту „Бачево“, кречњак као архитектонско-грађевински камен у локалитету „Сенокос“, ватросталне и керамичке глине у лежишту „Црна Ровина“, андезит као техничко-грађевински камен у лежишту „Врла Падина“ и угаљ - лигнит у лежишту „Мазгош-Ћутићи“. У перспективне спадају: гранит као архитектонско-грађевински камен у локалитету „Карибања“, седиментна минерализација гвожђа у локалитету „Одоровци-Басара“, карактерише се присуством компактне хематитске минерализације, кречњак као техничко-грађевински камен у локалитету „Кале“ Гојин Дол. У потенцијално перспективне спадају: олово и цинк са пратећим металима злата и

сребра у рудном пољу „Сребрна Глава“, ватросталне и керамичке глине у локалитету „Оланов Рид“ и „Протопопинци“, бакароносна минерализација на рудном пољу „Борово-Доње Невље“, седиментне оолитске минерализације гвожђа у локалитету „Радејна“, уран у локалитету „Сенокос“, боксит на Гребен планини и термалне воде у околини Звоначке Бање.

Планинско подручје је насељено *дивљом фауном* која је интересантна за развој ловног туризма: дивљач високог лова - срна, јелен, дивља свиња; дивљач ниског лова - зец; перната дивљач - јаребица, препелица, дивљи голубови. Од остале дивљачи присутни су: вук, лисица, јазавац, куна, твор, веверица, рис, шакал, риђи мишар, ласица, пух, а од пернате јастреб, орао, сива ворана, гавран, креја, сова и др.

У водама Нишаве, Јерме и Лукавачке реке најчешће рибе су кркуша, клен, мрена, скобаљ, пастрмка, док у порибљеним језерима Сават I и II има шарана, штуке, сома, црвенперке, бодорке, америчког сомића, караша и друге рибе. Најраспрострањеније птице су врабац, сеница, славуј, гугутка, сова, сојка, детлић, ворана, сврака, гавран, кос, дрозд; од птица грабљивица - јастреб, соко, орао; а од птица селица - рода, чапља, ждрал, ластва, кукавица.

На основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину (Сл. гласник РС бр. 104/2014), подручје Просторног плана спадају у четврту групу, односно у групу изразито недовољно развијених локалних самоуправа чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Привреда подручја Просторног плана заснована је на локалним ресурсима (пољопривредно земљиште претежно слабијих класа, шумски комплекси, здрава природна средина и радна снага са дугогодишњом традицијом у погледу привредне валоризације наведених природних фактора). Главни проблеми привредног развоја су: слаба диверзификација привредних активности; недовољна инфраструктурна опремљеност; изражена депопулација; као и изузетно неповољна старосна, миграциона и образовна структура становништва. Основне привредне делатности су пољопривреда, прерађивачка индустрија, водoprивреда, трговина, туризам и сектор услуга, шумарство. Пољопривреда је једна од примарних привредних делатности (нарочито у ратарству, воћарству и сточарству), али су њене основне одлике екстензивност, ниски приноси и ниска продуктивност, велика зависност од климатских услова и производња која је најчешће намењена задовољењу личних потреба локалног становништва. Имајући у виду здраву природну средину, велики потенцијал у пољопривреди је производња здраве хране и лековитог и шумског биља. Иако још увек недовољно развијен, улогу великих индустријских комплекса, који су доживели крах у периоду транзиције, све више преузима сектор малих и средњих предузећа. На основу статистичких података у 2017. години је регистровано 241 активни предузетник и 138 активних привредних друштава (у односу на 2010 годину број активних привредних друштава је повећан за чак 89,04%). У 2015. години, на основу података из публикације Општине и региони у Србији 2016., на подручју Просторног плана је регистровано 2.291 запослених, од чега је 77,08% запослено у правним лицима (1.766), 21,13% је предузетника и лица запослених код њих (484) и 1,79% је регистрованих индивидуалних пољопривредника (41). Број запослених на 1000 становника је износио 238, што је на нивоу Пиротске области, али испод Републичког просека (280). Од укупног броја запослених, не рачунајући регистроване индивидуалне пољопривреднике, највећи број запослених ради у сектору државне управе и одбране, обавезног социјалног осигурања 18,80% запослених, затим у сектору складиштења, саобраћаја и веза 14,89%, у сектору прерађивачке индустрије 12,27% и у сектору трговине на велико и мало 10,71%. Укупан број незапослених на подручју Просторног

плана износи 1.364 становника, односно 142 незапослена лица на 1000 становника, што је изнад просека Пиротске области (135). У структури незапослених први пут тражи запослење 19,9% незапослених, односно 39,6% незапослених је без квалификација, а учешће жена у укупном броју незапослених је 49,0%.

Туризам је развијан у различитој мери на три основна локалитета: општински центар Димитровград, манастир Поганово у клисури реке Јерме и подручје око језера Сават I и II. Без обзира на постојање природних и створених услова, првенствено атрактивности заштићених природних добара (Стара планина, Јерма и Петрлашка пећина) туризам у Општини не представља значајан фактор њеног привредног развоја. Потенцијали туристичких мотива нису у довољној мери активирани, нити су адекватно искоришћени потенцијали интегралног развоја туризма и осталих привредних грана.

Према подацима Пописа из 2011. године, на подручју Просторног плана живи 10.118 становника што представља смањење од 13,87% у односу на 2002. годину (11.748 становника). У истом периоду је укупан број домаћинстава смањен за 11,41%, односно са 4.461 домаћинстава у 2002., на 3.952 домаћинстава у 2011. години, при чему је смањена и просечна величина домаћинстава и то са 2,63 чл./дом. у 2002., на 2,56 чл./дом. у 2011. години. Просечна релативна густина насељености износи око 21 ст/км². Највећу густину насељености имају општински центар Димитровград 368 ст/км² и Жељуша 166 ст/км², док сва остала насеља имају густину насељености испод 50 ст/км², од чега мање од 1 ст/км² имају: Бански Дол, Бачево, Било, Бољев Дол, Браћевци, Верзар, Врапча, Горњи Криводол, Грапа, Петерлаш, Планиница, Сенокос, док насеље Прача нема више ни једног становника. Што се полне структуре тиче, однос између женског и мушког становништва је 50,80% према 49,20% у корист мушког становништва. Просечна старост на подручју Просторног плана износи 46,5 година и по овом критеријуму подручје спада у категорију “најдубље демографске старости”. Млади до 20 година учествују у укупном становништву са свега 16,30%, а стари преко 65 година са 23,81%. Колико је ситуација на подручју плана неповољна говори податак да од 43 насеља у чак у 26 насеља нема популације младих до 20 година (46,51%). Женско фертилно становништво у укупном становништву учествује са 19,44%, а у укупном женском становништву са 39,51%, док у 21 насељу нема ни једне жене у фертилном добу, тако да, ако се изузме општински центар и центри заједнице насеља, мала је могућност природног обнављања становништва на подручју Плана. Од укупног броја становника, по Попису 2011. године, 38,27% становништва спада у економски активно (3.872), од чега 69,65% становништва обавља занимање, а 30,35% је незапослено становништво, и 61,63% становништва спада у економски неактивно становништво (6.246), од чега су 18,27% неактивног становништва деца до 15 година старости, 11,11% ученици и студенти, 51,14% пензионери и 19,48% спада у остале категорије. Од економски активног становништва које обавља занимање (2.697) 14,13% обавља занимање у области Државне управе, одбране и социјалне заштите (381), 12,09% обавља занимање из области Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (326), 11,68% обавља занимања у области Прерађивачке индустрије (315).

У *мрежно-хијерархијској структури* доминира насеље Димитровград, општински центар, са свим функцијама централитета, опремљена инфраструктурним системима градског типа и објектима јавних служби, администрације и управе, снабдевања, привредним капацитетима и објектима спорта и рекреације, центри са ограниченим функцијама централитета: Доња Невља, Изатовци, Поганово и Трнски Одоровци и центри заједнице насеља: Жељуша и Смиловци, опремљени комуналном инфраструктуром и мрежом јавних објеката јавних служби и снабдевања. Остала насеља су претежно примарна сеоска насеља без функција централитета, претежно

аграрног типа са изузетно неповољном демографском структуром, недовољно опремљена основном инфраструктуром (водоводом, канализацијом и др.), са дотрајалим и запуштеним постојећим грађевинским фондом. Поред центра насеља, поједина села имају засеоке. У југозападном брдско-планинском делу планског подручја, насеља су формирана од великог броја засеока (групације кућа на приватним пољопривредним газдинствима) и карактерише их велика разуђеност. То су насеља: Куса Врана, Трнски Одоровци, Искровци, Петачинци, Драговита, Скрвеница и Горња Невља (са преко 10 засеока) а затим Било, Барје, Поганово, Врзар, Прача и др. (мањи број засеока). Просторна дистрибуција насеља на територији Општине, природна условљеност и саобраћајна повезаност, као и опслуженост јавним службама, пружају могућност за формирање функционално усклађене мреже насеља. Међутим, очигледан и највећи проблем лежи у њиховим негативним демографским карактеристикама.

Саобраћајно - географски положај општине Димитровград на Паневропско мултимодалном коридору X (краку Xс) представља основни потенцијал друштвено-економског и просторног развоја планског подручја. Окосницу друмских веза на територији Општине чини Државни пут IА реда бр. 4 (Ниш – Бела Паланка – Пирот – Димитровград – граница са Републиком Бугарском) који територијом Општине пролази правцем пружања исток-запад јужним ободним подручјем општинског центра, у дужини од око 11,0 km. Просечна ширина коловоза различитих деоница креће се око 7,0 m и пут је у целости покривен савременим коловозним застором, тако да се преко овог пута одвија целокупан транзитни путнички и теретни саобраћај. Значајан део путне мреже планског подручјачине државни путеви IIА реда бр. 221, 223 и 259, као и државни пут IIБ реда бр.429. Сви државни путеви на територији Општине су двотрачни, са по једном саобраћајном траком по смеру и углавном су покривени савременим коловозним застором. Значајан део путне мреже на територији Општине чини и систем општинских путева, којима је већина насеља повезана како међусобно тако и са општинским центром. Мрежа општинских путева има укупну дужину од око 118 km, а свега око 17 % је пресвучено савременим коловозним застором (Општине у Србији: Републички завод за статистику, 2010.). Ову мрежу карактерише и веома мала просечна ширина коловоза (око 4,0m) што чини додатну неповољност у одвијању саобраћаја. Хоризонтална и вертикална сигнализација углавном не постоји.

Кроз подручје општине Димитровград пролази и међународна магистрална *железничка пруга* нормалног колосека Е-70 Ниш – Пирот – граница Р. Бугарске у укупној дужини од око 11 km. На подручје Општине улази из правца Пирота код насеља Гојин Дол, а од железничке станице Димитровград која је лоцирана у непосредној близини аутобуске станице, до излаза са територије општине (државна граница са Р.Бугарском) у највећој мери прати правац државног пута IА реда бр. 4. Ова железничка пруга је у фази модернизације и електрификације, а те активности су углавном за ову деоницу кроз општину Димитровград већ завршене. Извршена је и модернизација и реконструкција железничке станице Димитровград као путничког, транспортног и царинског терминала.

Од регулационих радова, а везано за *водопривредну инфраструктуру* на подручју Просторног плана изведени су: регулација Нишаве на потезу Жељуша-Лукавица, кроз насеља Димитровград и Градиње. Мераважни протицај је $Q_{1\%}=158\text{m}^3/\text{sec}$, а мале и средње воде $Q_{\text{sr.min.}}=0,34\text{m}^3/\text{sec}$ и $Q_{\text{sr.}}=1,8\text{m}^3/\text{sec}$. Оријентациона ширина регулације 30-35m (са једностраним насипом); регулација Лукавачке реке у зони моста у насељу Белеш у дужини од око 50 m за мерававне протицаје $Q_{2\%}=190\text{m}^3/\text{sec}$. и контролно $Q_{1\%}=232\text{m}^3/\text{sec}$; на Погановској реци изграђен је праг и лучна преграда; на Кусовранском потоку изграђено је 5-6 бујичних преграда. На подручју Просторног плана постоји 5 хидролошких станица, од којих је станица Изатовци

укинута. Расподела отицаја карактеристична је за снежно-кишни режим с обзиром на сезонске флукуације протицаја, који се одликује обилним водама у пролеће услед топљења снега и од пролећних киша, са израженим минимумом у августу и септембру. Велики интензитет површинске ерозије уочава се на десној падини реке Височице (у њеном средњем току), док се процеси врло јаке ерозије углавном јављају у сливу Јерме. За потребе наводњавања, 10 km североисточно од насеља Димитровграда изграђене су две акумулације. Узводно од пута Димитровград-Смиловци акумулација Сават 2 и узводно од пута Димитровград-Пртопопинци Сават 1. Хидромелиорациони систем је на око 780 ha и обухвата насеља Смиловци, Височки Одоровци, Гуленовци, Пртопопинци, Бребевница, Радејна и Петрлаш. Акумулација Сават 1 (корисне запремине 90 000 m³) изграђена је 1981/82. године (по пројекту из 1980. год.) површине око 5,5 ha. Акумулација Смиловци - Сават 2 (корисне запремине 420 000 m³) изграђена је 1986. године. Предвиђено је наводњавање на око 670 ha. На подручју Општине постоји више карстних врела: Строшена чесма, Жељушка богатица, Гоиндолска затока, Гоиндолско кале, Бачевско врело, Обреновско, Заганица, Пртопопинско врело (од 60-120 lit/sec), Мазгошко (од 8-15 lit/sec) са којих се врши водоснабдевање становника, као и извориште „Ивкова воденица“ на десној обали Нишаве капацитета око 15 lit/sec. Постојећи регионални систем водоснабдевања ослања се на извориште „Пртопопинци“, са кога се осим насеља Димитровграда, који је 100 % покривен водоводном мрежом, снабдевају и насеља: Белеш, Лукавица, Жељуша, Смиловци, Радејна, Гуленовци, Т. Одоровци, Пртопопинци и Бребевница. Просечна годишња потрошња воде по једном прикључку износи око 220 m³. Осим насеља Димитровграда само још и насеља Градиње, Лукавица и Жељуша имају изграђену канализациону мрежу и колекторе до централног постројења за пречишћавање отпадних вода. Постројење за пречишћавање отпадних вода „Белеш“, изграђено је низводно од улива Лукавачке реке за 9500 ЕС, што представља прву фазу пројектне документације. Услед недостатка средстава за инвестиционо одржавање дошло је до смањења ефекта пречишћавања.

У електроенергетском смислу преко територије Општине пролази далековод 400 kV бр. 404 ТС 400/220/110 kV „Ниш 2“ – Столник (Софија) и далековод 110 kV бр.1194 ТС 110/35 kV „Пирот 2“ – ТС 110/35 kV „Димитровград“ (део преносне мреже "Електромрежа Србије"). Изграђена је трафостаница 110/35 kV „Димитровград“ (власништво "Електромрежа Србије"). У трафостаници је инсталиран трафо снаге 20 MVA (1967. године), чији је експлоатациони век (40 година) већ прошао и исти се сматра дотрајалим и потребна је његова замена, јер су могуће честе хаварије на њему. На ову трафостаницу су повезане дистрибутивне трафостанице 35/10 kV "Димитровград 1" , "Димитровград 2" (на територији општине Димитровград) и "Бело Поље" (на територији општине Пирот). Дистрибутивне трафостанице 35/10 kV из којих се потрошачи на територији Општине снабдевају електричном енергијом су: ТС 35/10 kV "Димитровград 1", снаге 2,5 + 4 MVA, која је повезана ваздушним далеководом 35 kV дужине 1,39 km са ТС 110/35 kV; ТС 35/10 kV "Димитровград 2", снаге 1 x 4 MVA, која је повезана мешовитим водом 35 kV (ваздушни и кабловски у насељу) дужине 3,32 km са ТС 110/35 kV. Недостатак оваквог решења мреже на напонском нивоу 35 kV је непостојање "попречне" везе између трафостаница 35/10 kV "Димитровград 1" и "Димитровград 2". Све трафостанице и 110/35 kV и 35/10 kV су изграђене у Димитровграду. Овако лоциране трафостанице 35/10 kV условљавају изузетно дуге изводе 10 kV до насеља у периферним деловима Општине (северни и јужни део) и самим тим велике падове напона у мрежама и лош квалитет електричне енергије код потрошача у овим деловима Општине. Дистрибутивна мрежа 10 kV на територији Општине је у највећем делу ваздушна, сем у централном делу насеља Димитровград где је део мреже изведен као кабловска мрежа, док је у периферним деловима насеља

као ваздушна. Трафостанице 10/0,4 kV у насељу Димитровград су најчешће изведене као типске слободностојеће лимене или монтажно - бетонске снаге 1 x 630 kVA, док су у насељима на територији Општине трафостанице 10/0,4 kV најчешће типа "кула" или новије типа "стубне".

Обезбеђивање *топлотне енергије* врши се углавном из индивидуалних ложишта, а као енергенти се најчешће користе чврсто гориво (дрва и угаљ) или електрична енергија. Мањи број објеката снабдева се и преко локалних котларница (мазут, лож уље). Ово доводи до сече шума и загађења ваздуха услед емисије штетних материја приликом сагоревања наведених енергената. На територији општине Димитровград не постоје објекти гасоводне мреже.

Нема објеката ни инфраструктурних мрежа у функцији *обновљивих извора енергије*. Поред овога, не постоје ни озбиљнија истраживања која би показала праве капацитете овог подручја и исплативост инвестиција у ове видове енергије. У наредном периоду потребно је стимулисати развој и коришћење обновљивих извора енергије, чиме би се позитивно утицало на квалитет живота, заштиту и очување природе и животне средине.

Што се тиче *електронских комуникација* у области фиксне телефоније постојећа телекомуникациона мрежа на територији Општине састоји се од мреже комутација, транспортне мреже (мрежа оптичких каблова и преноса) и приступних мрежа. Мрежа комутација је организована тако да је телефонска централа „Димитровград“, ранга чворне централе, повезана оптичким каблом на релацији ТЦ „Ниш“ - ГЦ „Пирот“ – ЧЦ „Димитровград“ - ТЦ „Софија“. Поред телефонске централе „Димитровград“ на територији Општине у раду су још 2 (две) комутације : КЦ „Жељуша“ и КЦ „Смиловци“. Подручје општине Димитровград припада мрежној групи „Пирот“ (010).

Централни део територије Општине је релативно добро покривен сигнаlima мобилне телефоније све три мреже („Телеком Србија“ - МТС (три базне станице), „Теленор“ (три базне станице) и ВИП Мобиле“ (две базне станице). Остали делови територије Општине (северни и јужни) као брдско-планински делови су подручја са slabим или без сигнала мобилне телефоније. Сва три оператера имају базне радиостанице груписане на приближно истим локацијама.

Поштанске услуге обављају се у пет пошти (Радна јединица Пирот) и то у следећим насељима: Димитровград (18320); Смиловци (18323); Каменица (18324); Жељуша (18325); и Поганово (18326).

Делатности прикупљања, транспорта и одлагања чврстог *комуналног отпада* на територији Општине обавља ЈП Комуналац. Отпад се сакупља са подручја насеља Димитровград, граничног прелаза Градина и са подручја пет централних општинских насеља (Градиње, Лукавица, Белеш, Жељуша и Гојин Дол). Прикупљањем отпада обухваћено је око 9.000 становника (око 2.450 домаћинстава). Отпад са територије Општинског центра се сакупља свакодневно, док се са територије сеоских насеља сакупља једном недељно. Поред отпада из домаћинстава прикупља се и комерцијални отпад (из продавница, пословних објеката, банака, хотела, ресторана, бензинских пумпи). Приликом сакупљања отпада врши се примарна сепарација, тако што се за чврст комунални отпад користе зелене канте, а за секундарне сировине плаве канте.

Подручје општине Димитровград у погледу квалитета *животне средине* одређено је унутаропштинским факторима али и ширим, регионалним факторима, од којих је најзначајнији пролазак међународног транзитног коридора централним делом Општине. Праћење стања животне средине највећег броја елемената се не обавља континуално, док за неке елементе (загађење земљишта, јонизујућа зрачења, биљни и животињски свет, природне вредности и др.) праћење стања никада није вршено. Загађење ваздуха је најизраженије у подручјима концентрације издувних гасова од

моторних возила у зони коридора ауто-пута. Дуж регионалних путева са мањом имисијом загађења долази до већих колебања нивоа загађења. У зимском грејном периоду (новембар-март) изражено је повећање загађености услед емисије продуката сагоревања индивидуалних ложишта. Загађење буком најизраженије је дуж железничке пруге која пролази централним делом планског подручја, као и дуж државних путева IА, IIА и IIБ реда. Дуж поменутих линијских извора буке се не спроводе мере заштите од буке и вибрација. Мерење је вршено 2006. године када је и одређен меродавни ниво буке у близини стамбених објеката за дневни и ноћни период мерења. На квалитет воде у водотоковима на подручју Плана утичу изливање отпадних вода, загађење река чврстим отпадом који се одлаже поред и у сама речна корита. Подземне воде су угрожене процедним водама из депоније, са пољопривредног земљишта, из несанитарних септичких јама и др. Квалитет воде у рекама је релативно добар с обзиром да не постоје већи загађивачи који их угрожавају. На територији Општине налази се постројење за пречишћавање отпадних вода. Отпадне воде са градске површине се канализационим системом прикупљају и главним колектором одводе до постројења за пречишћавање отпадних вода које се налази низводно од Општинског центра, у Жељуши, а затим се пречишћена вода одводи до реципијента – реке Нишаве. Квалитет земљишта се не прати у континуитету, тако да се са сигурношћу не може говорити о стварном квалитету. Загађење земљишта се јавља као последица изливања отпадних вода, процедних вода са депоније и сметлишта, услед третирања пољопривредног земљишта вештачким ђубривом и пестицидима. Велика је вероватноћа загађења земљишта оловом, кадмијумом и другим тешким металима, поред државног пута IА реда. Кроз Општину пролазе битни правци железничког и друмског саобраћаја. Опасност од акцидентних ситуација постоји јер се тим инфраструктурним правцима често превозе опасне материје: испарљива органска једињења, полуиспарљива органска једињења, горива, неорганске материје и експлозивне материје. Опасне материје доводе у опасност здравље људи у Општини, а ризик је већи утолико што железничка пруга пролази кроз само урбано језгро. На подручју Плана забележене су две акцидентне ситуације 2008. и 2009. године на железничком граничном прелазу. Ванредним инспекцијским надзором утврђено је да се ради о гвожђу повишене радиоактивности.

Природна добра заузимају 32,33 % од укупне површине подручја Просторног плана (48.325,00 ha) и то:

Парк природе "Стара планина", заштићен Уредбом о заштити Парка природе Стара планина ("Службени гласник РС", бр. 23/09). Представља природно добро од изузетног значаја и сврстава се у I категорију заштите. Подручје је изузетно вредно са становишта разноврсности биљног и животињског света и њихових заједница, геоморфолошких, геолошких, хидролошких и хидрогеолошких особености и појава и са присуством традиционалног облика живота и културних добара. Парк природе "Стара планина" обухвата подручја општина Димитровград, Пирот, Књажевац и Зајечар, од чега на територији општине Димитровград на површини од 11.370 ha целе катастарске општине: Браћевци, Каменица, Сенокос, Изатовци, Баљев Дол, Влковија, Доњи Криводол и Горњи Криводол. На подручју Парка природе "Стара планина" на територији општине Димитровград утврђују се режими заштите II и III степена, на локалитетима: Свети Никола-Јабучко равниште-Сребрна глава (катастарске општине Браћевци и Изатовци) и одсек Видлича, (катастарске општине Сенокос и Горњи Криводол); СРП „Јерма” по којој је подручје Јерме, које се налази између планинских масива Гребена и Влашке планине проглашено за заштићено подручје I категорије, од међународног, националног и изузетног значаја.

Специјални резерват природе „Јерма” налази се на територији општине Бабушница - КО Јасенов Дел, општине Димитровград - КО Врапча, КО Драговита, КО Искровци, КО Куса Врана, КО Петачинци, КО Поганово, КО Скрвеница, КО Трнски Одоровци и општине Пирот - КО Власи, укупне површине 6.994,4077 ha од чега је 3.011,3301 ha (43,05 %) у државној својини, а 3.983,0776 ha (59,95%) у приватној својини. Специјални резерват природе „Јерма” стављен је под заштиту ради очувања: геолошких, геоморфолошких, биолошких и историјских вредности, рељефа кањона Јерме са Гребеном и Влашком планином стрмих падина и бројним спелеолошким објектима где се издвајају пећина Ветрена дупка са каналима од 4.000 m и јама Пештерица дубока 160 m, клисуре Јерме са импозантним литицама и великим бројем ендемичних, ендемо-реликтних, ретких и угрожених биљних и животињских врста, 887 биљних таксона са најзначајнијим ендемо-реликтним врстама (Панчићев маклен, јоргован и српски звончић), реликтних, климазоналних и зоналних заједница шума, разноврсности животињских врста - 25 врста сисара (слепи мишеви, рис, видра), 110 врста птица од којих су 98 гнездарице (сури орао, риђи мишар, јаребица, буљина), 11 врста гмизаваца и водоземаца (поскок, ескулапов смук, шарени даждевњак), девет врста риба (поточна мрена, двопругаста уклија), 181 врсте лептира (ластин репак, краљевски плашт, мали пегавац) од националног и међународног значаја и карактеристичних природних предела, културног, етнолошког и историјског наслеђа овог јединственог простора.

Споменик природе "Петрлашка пећина", КО Петрлаш, СО Димитровград, заштићен Решењем о заштити бр. 02 - 2065/1, 19.05.1969. год. Завод за заштиту природе Србије је у 2006. години израдио нову Студију заштите "Петрлашке пећине". Споменик природе је сложени спелеолошки објекат пећинског типа са разноврсном подземном морфологијом и пећинском фауном. Пећина је неуређена и обезбеђена металном капијом.

Подручје општине Димитровград је: укључено у националну еколошку мрежу (према Уредби о еколошкој мрежи) као еколошки значајно подручје Србије; укључено у EMERALD мрежу подручја од посебног интереса за очување, значајних са становишта примене Бернске конвенције у Србији; дефинисано на основу међународних програма за идентификацију значајних подручја за птице (IBA- Important Bird Areas), биљке (IPA - Important Plant Areas), и лептире (PBA-Prime Butterfly Areas in Serbia).

На планском подручју постоји пет *непокретних културних добара*: 1. Манастир Поганово (споменик културе од великог значаја), КО Поганово; 2. Црква Светих Арханђела, КО Бољев Дол; 3. Црква Светог Ђорђа, КО Жељуша; 4. Манастир са црквом Светог Кирика и Јулите, КО Смиловци; и 5. Археолошко налазиште Гојиндолско Кале, КО Гојин Дол.

Слику о градитељском наслеђу употпуњују и непокретности које уживају предходну заштиту, то су непокретности, њихове групе, делови или остаци за које се претпоставља да имају споменичке вредности. На планском подручју су евидентиране следеће непокретности које уживају предходну заштиту:

Објекти сакралне архитектуре: 1. Црквиште Светог Онуфрија у Гојин Долу, 2. Црква Свете Тројице у Лукавици и 3. Срећковац, црква Светог Илије.

Археолошки локалитети: 4. Римски пут – Селиште; 5. Градина у Доњем Градињу; 6. Црквиште са крстом – оброк; 7. Керамидилници; 8. Селиште; и 9. Раскршће римских путева.

3.2. Начин коришћења простора

Пољопривредно земљиште на територији општине Димитровград заузима 289,88km² или 59,98% подручја. Валоризација природних чиниоца на планском подручју је показала да су природно-еколошки потенцијали за развој пољопривреде највећи у котлинском делу подручја, а најслабији на косим и стрмим странама планина, с тога је пољопривредно земљиште углавном сконцентрисано дуж речног тока Нишаве и њених притока. Производна вредност пољопривредног земљишта осталих делова планског подручја је релативно скромна, јер је квалитет земљишта претежним делом на доњој граници осредњег и недовољан за економски оправдану пољопривредну производњу. На производну вредност пољопривредног земљишта утичу и неповољне климатске карактеристике које условљавају честу појаву суша, неповољан механички састав и конфигурација терена не омогућавају квалитетну обраду, а на неким местима су површине пољопривредног земљишта зарасле у шикаре и практично се трансформисале у непродуктивна. Структуру пољопривредног земљишта чине: оранице, воћњаци и виногради (60,81km² или 12,58%) и ливаде и пашњаци (229,07km² или 47,40%). Пашњаци на територији Општине се могу сврстати у три основне групе: планински, шумски и утрински. Планински пашњаци углавном доминирају на Старој планини. Пашњаци на Видличу, Гребен и Влашкој планини се налазе у облику малих површина између ливада, ораница, шума и кречњачког камењара. Највећи део њихових површина је захваћен ерозијом, те су покривени оскудном вегетацијом. Како на планском подручју има доста шума, то се и оне користе за испашу стоке и такве травнате површине припадају групи шумских пашњака. Преостали део пашњака на територији Општине припада утринском типу. Ливаде на територији општине Димитровград налазе се од најнижих до највиших тачака Општине. Највећи комплекси ливада се налазе у подножју поменутих планина и у њиховим средишњим деловима у зони шума, а најмање су распрострањене у пределу високих планинских пашњака.

Шуме и шумско земљиште покривају око 153,21 km² што је 31,71% територије Општине, а просторно су подељени у три газдинске јединице: Стара Планина - Прелесје (део), Видлич (део) и Гребен (део). Шумска вегетација на подручју је доста разноврсна. Посматрано вертикално, у овом крају се издвајају појас галеријских шума, појас храстових шума, појас букових шума и појас четинарских шума. Појас смрчевих шума и јеле захвата највише делове шумског региона. Уз њих се, обично на рубу букових шума, јављају и стабла брезе и иве. Такође, у овом крају расте више стотина врста самониклог лековитог и ароматичног биља, од којих су економски најзначајније клека, шипак, слез, мразовац, велебиље, линцура, јагорчевина, коприва, одољен, липа, смиље, бреза, глог, медвеђе грожђе, кантарион, боквица, маслчак и многе друге. Шуме овог краја су богате и са више разних врста јестивих гљива и шумског воћа - малина, купина, јагода, боровница, дивље крушке и јабуке и др. Најзаступљеније су изданаčke шуме букве које су на 39,9% површине, затим следе шикаре на 27,7%, док су остале састојинске целине заступљене на мањој површини (испод 5,0%). Лишћари су заступљени са 90,8% по запремини, а четинари са 9,2%. Од врста дрвећа најзаступљенија је буква са 79,1% по запремини, затим следи цер са 5,2%, сладун са 4,0%, црни бор са 4,0%, смрча са 3,6%, бели бор са 1,5%, док остале врсте дрвећа учествују са мање од 1,0% по запремини. У укупном инвентару танак инвентар заступљен је са 66,3%, средње јак инвентар са 29,0%, а јак инвентар са 4,7%. Имајући у виду састав шума према врстама дрвећа, као и њихову старост и способност продукције, процењује се да се текући годишњи прираст по хектару креће у ниским шумама од 0,4 до 2,0 m³, а у високим шумама, које су иначе врло мало заступљене, до 3,0m³. У погледу намене, приватне шуме имају веома важну улогу у заштити земљишта

од ерозије, као и за производњу огревног и техничког дрвета за потребе становништва. Шуме у приватној својини на подручју Општине по пореклу спадају углавном у категорију тзв. ниских шума, односно шума које воде порекло из пањева-изданака. Вредније, високе шуме заступљене су веома мало и то у КО Сенокос и Горњи Криводол. По својој структури, приватне шуме на територији Општине су углавном једнодобне. Очуваност шума у приватној својини углавном је везана за станишне услове. Без обзира на то да ли се ради о ниским или малобројним високим шумама, на земљишту где су станишни услови лоши шуме су разређене, а понегде чак и девастиране. Од осталих врста лишћара најзаступљенији је багрем, а од четинара бор и смрча. Смеша стабала је углавном стаблимишна. Како у ниским, тако и у високим шумама склоп задовољава и креће се од ретког, који је настао услед станишних услова, до потпуног на добром земљишту.

Воде и водно земљиште покривају 3,73 km² што је 0,77% подручја Општине. Главни водени токови на територији Просторног плана су Нишава, Луковичка река, Јерма, Височица и вештачке акумулације језера Сават I и Сават II. Нишава постаје на бугарској територији од Гинске реке и Врбнице. Од укупне дужине тока од 218 km, кроз Србију протиче дужином од 155 km. Лукавачка река је највећа притока Нишаве на подручју Општине. Луковичка река протиче равницом, коју је својим меандрирањем формирала у алувијални нанос. Јерма извире на планини Власина. Кроз природну целину Висок протиче река Височица (Комштитка река), Сви површински токови, па и сама Нишава, Јерма, Луковичка, Забрдска река и Височица са Сенокоском реком, имају изразит бујичарски карактер. На подручју Забрђа налазе се језера Сават I и Сават II која су вештачке акумулације направљене у крашкој Одоровачко-смиловској котлини (на око 700 m надморске висине) у близини села Смиловци, па су познатија као Смиловска језера. Хидрографија Видлич планине са Забрђем је углавном изразито крашка, те је безводност њена општа карактеристика. У Одоровском пољу, међутим, само се кречњачки обод још увек карактерише безводицама, док се његово дно одликује великом, чак и сувишном влажношћу терена, тј. до стварања плитког крашког језера названог Одоровско блато.

Израђено земљиште заузима око 19,62 km² или око 4,06% од укупне површине Општине и распоређено је углавном око саобраћајница.

4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Визија и дугорочни циљ развоја подручја Просторног плана, односи се на повезивање и интеграцију предметног простора у шире окружење и унапређење развоја.

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине општине Димитровград. Општи циљ просторног развоја је разрађен кроз серију међузависних приоритета односно посебних циљева, и то:

- обезбеђење услова за просторно уређење и изградњу;
- планско усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта;
- спровођење привредних трендова у актуелним околностима и одговарајућим потребама домаћег и иностраног капитала;
- стварање амбијента и услова за подстицај привредног развоја;
- подизање степена урбанизације у деловима који су лоцирани уз магистралне и регионалне путне правце, уз које је потребно да се усмери изградња нових привредних зона – паркова и логистичких центара;

- стварање просторних услова за формирање зона пословања, спорта и рекреације, становања и осталих намена;
- утврђивање смерница за размештај садржаја и подршку активности на предметном подручју уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума;
- обезбеђење просторних услова за изградњу, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система на територији Општине;
- развој саобраћајне, техничке и социјалне инфраструктуре, у првом реду повећањем доступности руралног подручја и зона развоја туризма – побољшањем квалитета путне мреже, опремањем комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља и туристичких локалитета;
- обезбеђење услова за квалитетно саобраћајно повезивање постојећих и планираних намена (пре свега привредних комплекса, зона спорта и рекреације, пословања, становања и осталих намена);
- заштита и коришћење природних и културно-историјских вредности;
- формирање хијерархијско – просторне структуре и функционалне мреже насеља, која ће омогућити уравнотежен просторни развој Општине;
- отклањање негативних последица које су изазване при коришћењу пољопривредног, шумског и водног земљишта супротно њиховим природно-еколошким својствима;
- активирање природних и антропогених туристичких потенцијала, као и организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде Региона;
- усаглашавање и решавање потенцијалних конфликта у простору;
- утврђивање смерница и основа за измену и допуну важећих и израду нових планских документа, као и даљу разраду на нивоу техничке документације;
- усаглашавање политике развоја са подручјима у окружењу; и
- формирање базе за израду пројеката који ће користити приступне фондове Европске уније.

5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора заснива се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним Законом о планирању и изградњи и другом законодавном регулативом.

Концептуални оквир планирања, коришћења, уређења и заштите планског подручја заснива се на убрзаном развоју општине Димитровград. Просторни план потребно је изменити и допунити услед: објективних разлога до којих се дошло детаљнијим теренским истраживањима за потребе израде урбанистичко-техничке документације, као и приликом спровођења, нарочито у делу обухвата грађевинског земљишта; преиспитивања локација привредних објеката и пратећих садржаја; усаглашавања са новом законодавном регулативом и то са члановима 20. и 20а - Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14 и 83/18) и члановима 9., 10. и 11. - Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања, "Службени гласник РС", бр. 64/15, а везано за израду уређајних основа за село, уместо сада важећих шематских приказа уређења насеља.

Сходно законским одредбама уређајна основа за село садржаће: 1) границу просторног обухвата; 2) детаљну поделу подручја на просторне целине у односу на

њихову намену; 3) приказ грађевинског подручја (катастарских парцела); 4) приказ површина јавне намене; 5) регулацију и нивелацију; 6) правила уређења и грађења по просторним целинама; 7) друге детаљне услове коришћења, уређења и заштите простора и објеката. Графичким приказом уређајних основа за села, приказће се: 1) грађевинско подручје и планирано ширење грађевинског подручја; 2) правци и коридори за јавне саобраћајне површине; 3) основна планирана намена простора; 4) планирано уређење и изградња јавних објеката; 5) правци и коридори за комуналну и другу инфраструктуру; и 6) подела на зоне и целине за која важе иста правила грађења. Графички прикази уређајних основа за села израдиће се на расположивим подлогама у одговарајућој размери и детаљности, која омогућава издавање локацијских услова.

Овим изменама израдиће се уређајне основе за следећа насеља на територији општине: Горњи Криводол; Каменица; Радејна; Сенокос; Смиловци; Градиње; Лукавица; Петачинци; и Поганово.

Поред усаглашавања са законским одредбама Просторни план је потребно усагласити и са плановима вишег реда, а који су донети у међувремену или су у процедури доношења а односи се на: Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09 и 96/17); Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16); и Нацрт просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Јерма“.

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Израдом измена и допуна Просторног плана очекују се следећи како општи тако и непосредни ефекти планирања у погледу уређења и коришћења простора:

- обезбеђење планског основа којим се резервише простор за изградњу у оквиру измена и допуна Просторног плана;
- омогућавање планског развоја у условима контролисаног коришћења простора;
- планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у функцији спровођења смерница и циљева развоја утврђених релевантном документацијом;
- предложена решења биће усмерена ка максималној искоршћености ресурса и капацитета, уз превазилажење постојећих ограничења у простору, унапређење фактичког стања и усклађивања државног и локалног интереса;
- установљивање и успостављање одговарајућих режима коришћења простора са циљем спречавања конфликта у простору, могућих последица негативних утицаја на окружење;
- планским решењима биће утврђено коришћење, уређење и заштита простора у циљу остваривања континуитета развоја и афирмације простора, уз поштовање постојећег стања изграђености, локалних интереса, постојећих ресурса и компаративних предности као и превазилажењем и унапређивањем затеченог стања;
- непосредни подстицај за привредни развој подручја и обезбеђивање већег степена функционалне интегрисаности у оквиру планског подручја;
- ефекти планираних решења треба да подстакну активирање привредних и осталих садржаја везаних за просторне потенцијале као и развој и промоцију пословања;

- ефекти планираних решења имају за циљ подстицај привредних активности и предузетништва предузимањем мера за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености локације, уз промовисање и развој туризма, традиционалног и модерног угоститељства, праћеног развојем сектора услуга;
- циљеви и концепција развоја у области пословања су обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова за дугорочни привредни развој;
- развојна улога у смислу стимулативног фактора којим се обезбеђује економски просперитет и демографска стабилност;
- јачање привредне конкурентности и територијалне кохезије након реализације које ће утицати на подизање инвестиционе привлачности окружења.

Обрађивач просторног плана

ЈП „Завод за урбанизам Ниш“

Директор

мр Мирољуб Станковић, д.и.а.